

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/31/2022
Identifikačné číslo spisu:	1721201369
Dátum vydania rozhodnutia:	24.08.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Erika Šobichová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1721201369.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci umiestneného: Q. V., nar. XX.X.XXXX, bytom F. E. XX, A., právne zastúpeného: Advokátska kancelária FAKTOR Legal, s. r. o., Bárdošova 2/A, Bratislava za účasti zdravotníckeho zariadenia: Psychiatrická nemocnica Philippa Pinela, so sídlom Malacká cesta 63, Pezinok, o prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia, vedenej na Okresnom súde Pezinok pod sp. zn. 46 Pu 21/2021, o dovolaní umiestneného proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 13. októbra 2021, sp. zn. 20 CoP 150/2021, takto

rozhodol:

Z r u š u j e uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 13. októbra 2021, sp. zn. 20 CoP 150/2021, a uznesenie Okresného súdu Pezinok z 10. augusta 2021, č. k. 46 Pu 21/2021-16, a vec vracia Okresnému súde Pezinok na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Pezinok (ďalej len „súd prvej inštancie“) uznesením z 10. augusta 2021, č. k. 46 Pu 21/2021-16, rozhodol, že prevzatie umiestneného: Q. V., narodený dňa XX.X.XXXX, do zdravotníckeho zariadenia: Psychiatrická nemocnica Philippa Pinela, bolo prípustné. Podľa súdu prvej inštancie z vykonaných dôkazov v konaní (oboznámenie sa s názorom lekára, výsluchom umiestneného a s diagnostikou umiestneného) a zo zisteného stavu vyplýva, že bez hospitalizácie a potrebnej liečby by došlo k zhoršeniu zdravotného stavu. Pacient je nekritický ku svojmu zdravotnému stavu, čo vyplynulo komparáciou výpovede ošetrojúceho lekára a výsluchom umiestneného. Pacient naďalej odmieta hospitalizáciu, pričom ale ošetrojúci lekár uviedol, že je potrebná diferenciálna diagnostika umiestneného a nastavenie na psychofarmaká, pričom si prikrášľuje realitu, pričom vznikajú rozsiahle bludy, ktoré sa dajú liečiť, avšak iba ústavnou formou. Súd sa stotožnil s názorom ošetrojúceho lekára o nutnosti ďalšej diagnostiky umiestneného ústavnou formou, pričom umiestnený nedal so svojou hospitalizáciou súhlas, a preto súd dospel k záveru, že k prevzatíu umiestneného do zdravotníckeho zariadenia došlo dňa 03.06.2021 o 14:29 hod. zo zákonných dôvodov, a teda bolo prevzatie do zdravotníckeho zariadenia prípustné.

2. Na odvolanie umiestneného Krajský súd v Bratislave uznesením z 13. októbra 2021, sp. zn. 20 CoP 150/2021, uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil. Odvolací súd napadnuté uznesenie považoval vo

výroku vecne správne a stotožnil sa aj s dôvodmi napadnutého uznesenia [§ 387 ods. 1, 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“)]. Podľa odvolacieho súdu súd prvej inštancie vykonal dôkazy potrebné na posúdenie, či k prevzatíu došlo zo zákonných dôvodov, vylúčil umiestneného a ošetrojúceho lekára. Vzhľadom na vyjadrenie ošetrojúceho lekára, ktorý posúdil zdravotný stav umiestneného, súd prvej inštancie správne dospel k záveru, že k prevzatíu Q. V. do ústavu zdravotníckej starostlivosti došlo zo zákonných dôvodov, keď prihlídal na výsluch ošetrojúceho lekára, z ktorého vyjadrenia vyplýval záver, že pacient potrebuje nastaviť na liečbu, ktorú odhaduje na 10 týždňov v zdravotníckom zariadení. Pacient trpí trvalými paranoidnými predstavami, že je špehovaný tajnými službami, hrozí riziko, že by pod vplyvom týchto predstáv mohol páchať trestnú činnosť. Odvolateľ v odvolaní namietal nepravdivosť skutočností uvedených v rámci uznesenia, v rámci ktorého bolo konštatované, že jeho prevzatie bolo prípustné, a súčasne namietal priebeh skutkového deja daného incidentu, čo však neznamená, že dôvod na jeho hospitalizáciu, odvíjajúcu sa od jeho zdravotného stavu zisteného odborným lekárom nie je daný. Podľa odvolacieho súdu odvolateľ neuviedol žiadne skutočnosti, ktorými by spochybnil správnosť postupu zdravotníckeho zariadenia, vecnú a právnu správnosť napadnutého uznesenia súdu prvej inštancie. V danom prípade odvolací súd vychádzal z lekárskej správy, pričom posudzoval splnenie formálnych predpokladov pre rozhodnutie o prípustnosti prevzatia.

3. Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal umiestnený (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie spolu s návrhom na odpustenie zmeškania lehoty podaného dovolania. Dovolanie podal podľa § 420 písm. f/ CSP ako i § 421 ods. 1 písm. a/, b/, c/ CSP. Dovolaciemu súdu navrhol, aby zrušil napadnuté uznesenie odvolacieho súdu, ako i uznesenie súdu prvej inštancie a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

4. Porušenie práva na spravodlivý proces podľa § 420 CSP vzhliadal v tom, že súdy prvej ani druhej inštancie svoje rozhodnutie riadne neodôvodnili, ďalej tým, že bola porušená rovnosť strán v konaní, ku ktorej došlo k preukázateľnému porušeniu procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Namietal tiež, že odvolací súd nevyhovel ním navrhovanému dôkazu, keď nevypočul ním navrhovaných svedkov, a to internistku z Trnavy ako i psychiatricku z Trnavy.

5. Nesprávne právne posúdenie vzhliadal v posúdení celej situácie len na základe výpovede ošetrojúceho lekára, ktorý zle odhadol dĺžku liečenia ako aj rozsah „bludov“. Odvolací súd nezobral do úvahy vypočutie dovolateľa a tiež doplnenie odvolania, kde uvádzal iné skutočnosti než uviedol ošetrojúci lekár. Spravodlivosť nemôže byť postavená len na jednom názore, podľa dovolateľa v tomto smere chýbal názor ostatných lekárov. Napokon uviedol, že v danom prípade nebolo preukázané, že dovolateľ ohrozil seba alebo svoje okolie spôsobom, ktorý je dostatočne závažný na to, aby sa obmedzila jeho osobná sloboda.

6. K dovolaniu umiestneného sa vyjadrilo zdravotnícke zariadenie tak, že pri komplexnom príjmovom vyšetrení z 9.8.2021 sa demaskovala bohatá paranoidne perzekučná bludná produkcia. Stav hodnotený ako paranoidná porucha osobnosti. Záverom uviedlo, že samotná faktická pravdivosť niektorých častí z obsahu vyjadrení umiestneného nemôže byť chápaná ako dôkaz neprítomnosti duševnej poruchy. Výber len týchto častí a ignorovanie ostatných prevažujúcich (zjavne fakticky nepravdivých) obsahov spolu so zanedbaním posúdenia kompletného obrazu stavu a informácií nemôže byť podkladom na zmenu medicínskeho, psychiatrického a diagnostického posúdenia.

7. Na konanie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení, ktoré sa od 1. 7. 2016 prejednávajú a rozhodujú podľa zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“), sa v zmysle ustanovenia § 2 ods. 1 CMP použijú ustanovenia Civilného sporového poriadku, ak tento zákon neustanovuje inak.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 CSP) osoba oprávnená na podanie dovolania, zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie umiestneného

je dôvodné.

9. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti určitému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

10. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní (§ 440 CSP).

11. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa stranám znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v konkrétnom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019, sp. zn. 4 Cdo 140/2019 alebo sp. zn. 4 Cdo 120/2019).

12. Dovolateľ v dovolaní namietal, že postupom súdov nižších inštancií mu bolo odňaté právo na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Porušením práva na spravodlivý súdny proces z hľadiska § 420 písm. f/ CSP treba rozumieť taký procesný postup súdu, ktorým súd zasiahol do ústavou, resp. Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd garantovaných práv dovolateľa, v dôsledku čoho bolo dovolateľovi znemožnené domáhať sa práva na súdnu ochranu prostriedkami, ktoré mu zákon priznáva.

13. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd v čl. 5 ods. 4 stanovuje, že každý kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody, má právo podať návrh na začatie konania, v ktorom súd urýchlene rozhodne o zákonnosti pozbavenia jeho slobody a nariadi prepustenie, ak je pozbavenie slobody nezákonné. Okrem toho podľa čl. 17 ods. 6 ústavy sa prevzatie umiestnenej osoby musí do 24 hodín oznámiť súdu, ktorý o tomto umiestnení rozhodne do piatich dní.

14. Konanie o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení je upravené v treťom diele CMP, a to v ustanoveniach § 252 až § 271 CMP. Zdravotnícke zariadenie, v ktorom je osoba umiestnená z dôvodov uvedených v osobitnom predpise (ďalej len „umiestnený“), je povinné oznámiť súdu do 24 hodín prevzatie umiestneného bez jeho informovaného súhlasu. Oznamovaciu povinnosť má zdravotnícke zariadenie aj vtedy, ak umiestnený svoj informovaný súhlas odvolá, a to do 24 hodín od odvolania informovaného súhlasu (§ 253 ods. 1 CMP). Účastníkom konania o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení je umiestnený a zdravotnícke zariadenie (§ 255 ods. 1 CMP).

15. Hmotnoprávne podmienky na obmedzenie osobnej slobody bližšie ustanovuje zákon, konkrétne § 6 ods. 9 písm. d) zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, podľa ktorého informovaný súhlas sa nevyžaduje v prípade ambulantnej starostlivosti alebo ústavnej starostlivosti, ak ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu.

16. Z uvedeného vyplýva, že na rozhodnutie o prípustnosti prevzatia umiestneného do zdravotníckeho zariadenia súdy musia skúmať kumulatívne splnenie dvoch hmotnoprávnych podmienok, a to či:
a/ osoba, ktorá bola zadržaná trpí duševnou poruchou alebo sa u nej prejavujú príznaky takejto poruchy,
b/ táto osoba ohrozuje seba alebo ohrozuje svoje okolie a toto konanie je vyvolané duševnou poruchou alebo u nej hrozí z dôvodu duševného ochorenia vážne zhoršenie zdravotného stavu.

17. Súd pri rozhodovaní o zákonnosti detencie smerujú dokazovanie práve k uvedeným dvom podmienkam vyplývajúcim z ustanovenia § 6 ods. 9 písm. d/ zákona č. 576/2004 Z. z.. Dovolací súd v tejto súvislosti pripomína, že skutkové zistenie, ktoré úplne alebo z podstatnej časti chýba, alebo je vnútorne rozporné (či už v relevantnej časti vo vzťahu k jednotlivým čiastkovým skutkovým zisteniam alebo vo vzťahu medzi niektorým pre rozhodnutie zásadne významným čiastkovým skutkovým zistením a záverom o skutkovom stave veci), prípadne vnútorná rozpornosť či absencia skutkového záveru (skutková právna veta), znemožňuje posúdiť správnosť prijatého právne kvalifikačného záveru takto zisteného „skutku“, čo (logicky) ide na vrub správnosti právneho posúdenia veci.

18. Pokiaľ ide o prvú z uvedených podmienok z odôvodnenia súdu prvej inštancie jednoznačne nevyplýva skutkový záver o tejto podmienke detencie. Súd prvej inštancie síce do svojho odôvodnenia zahrnul aj vyjadrenie ošetrojúceho lekára (bod 6. odôvodnenia), ktorý vo svojom vyjadrení uviedol, že momentálna diagnóza umiestneného je - paranoidná porucha osobnosti. No z takéhoto osamoteného vyjadrenia ošetrojúceho lekára nie je dovolaciemu súdu zrejmé, či práve uvedené vyjadrenie považuje súd prvej inštancie za zistený skutkový stav (a či si ho osvojil) alebo nie. Súd prvej inštancie síce v bode 16. svojho odôvodnenia uvádza, že zo „zisteného skutkového stavu vyplýva“ súd však na žiadnom mieste svojho odôvodnenia neuviedol skutkovú právnu vetu, teda záver o ňom zistenom skutkovom stave, len „opísal“ vyjadrenie ošetrojúceho lekára a vyjadrenie umiestneného bez toho, aby uviedol, aké čiastkové skutkové závery z nich vyplývajú.

19. Aj ak by dovolací súd pripustil, že súdy nižších inštancií mali dostatočným spôsobom preukázanú existenciu duševnej poruchy - paranoidnej poruchy osobnosti ako prvej hmotnoprávnej podmienky, dovolaciemu súdu však nie je žiadnym spôsobom zrejmé, aký skutkový stav mali preukázaný, pokiaľ ide o splnenie druhej z uvedených podmienok, a teda - táto osoba ohrozuje seba alebo ohrozuje svoje okolie a toto konanie je vyvolané duševnou poruchou alebo u nej hrozí z dôvodu duševného ochorenia vážne zhoršenie zdravotného stavu.

20. Z odôvodnenia súdu prvej inštancie ako i odvolacieho súdu síce zhodne vyplýva, že bez hospitalizácie a potrebnej liečby by došlo k zhoršeniu zdravotného stavu umiestneného. No pre tento záver absentuje akýkoľvek predchádzajúci skutkový záver o tejto skutočnosti. Súd prvej inštancie v tejto súvislosti len uvádza, že u umiestneného je potrebná diferenciálna diagnostika a jeho nastavenie na psychofarmaká. No to je všetko.

21. Z odôvodnení nižších súdov nemožno zistiť skutkový záver o tom, akým závažným spôsobom dôjde k zhoršeniu zdravotného stavu umiestneného bez potrebnej liečby. V odbornej publikácii k detenčnému konaniu (Smyčková, R., Filo, M. Civilné mimosporové konanie. Konania v niektorých statusových veciach fyzických osôb. Bratislava: C. H. Beck, 2016.) jej autori uvádzajú, že zákon síce uvádza vo vzťahu k detenčnému konaniu, že jednou z podmienok môže byť aj vážne zhoršenie zdravotného stavu. Sami autori však poukazujú, že v tomto prípade sa však potreba poskytovania nútenej liečby dostáva do kolízie so základným právom človeka na súkromie, ktoré zahŕňa i rozhodovanie o vlastnom zdraví, a teda i právo odmietnuť liečbu. Preto upozorňujú na potrebu citlivého prístupu vo vyvažovaní uvedených záujmov a práv. Podľa názoru autorov uvedenej publikácie právo človeka na súkromie môže byť vo vzťahu k detenčnému konaniu prelomené len v prípade, ak by odmietnutiu liečby s najväčšou pravdepodobnosťou došlo k trvalým a závažným zdravotným následkom s vplyvom na ďalší život umiestneného, ktoré by mohli viesť až k jeho smrti. Otázka tejto miery je síce otázkou právneho posúdenia, no z pohľadu riadneho odôvodňovania rozhodnutí z pohľadu dovolacieho súdu nemôže obstať, ak z obsahu odôvodnení súdov prvej inštancie a druhej inštancie nemožno žiadnym spôsobom zistiť relevantné skutkové zistenie v tejto otázke, ktoré by súdy ďalej subsumovali pod túto hmotnoprávnu podmienku. Len konštatovanie, že bez hospitalizácie by došlo k zhoršeniu zdravotného stavu zakladá vadu nepreskúmateľnosti preskúvaných rozhodnutí, a dovolaciemu súdu neumožňuje skúmať, či došlo k správnej aplikácii práva v posudzovanom prípade.

22. Odôvodnenie rozhodnutia súdu prvej inštancie ani odvolacieho súdu teda v uvedenom smere

neobsahujú žiadnu informáciu ohľadne hroziaceho vážneho zhoršenia zdravotného stavu, ktorá je však v posudzovanom prípade právne významnou skutočnosťou, bez ktorej súdy nemôžu súdy dospieť k relevantnému právne kvalifikačnému záveru. Z odôvodnenia písomného vyhotovenia uznesenia musí byť zrejмый aj záver o skutkovom stave veci vychádzajúcom z čiastočných a pre rozhodnutie vo veci významných skutkových zistení, ktoré je východiskom pre následné preskúmanie veci. Pretože podľa dovolacieho súdu tento záver z odôvodnení či už súdu prvej inštancie alebo odvolacieho súdu (ktorý sa so skutkovými zisteniami nižšieho súdu stotožnil) nevyplýva, dovolací súd považuje rozhodnutia súdov nižších inštancií v tomto rozsahu za nepreskúmateľné.

23. Dovolací súd sa musí pozastaviť aj pri rozhodnutí odvolacieho súdu, ktorý nad rámec skutkových zistení súdu prvej inštancie (hoci sa s nimi stotožnil) uviedol, že hrozí riziko, že by pod vplyvom týchto (paranoidných pozn. dovolacieho súdu) predstáv mohol páchať trestnú činnosť. Tu však opäť nie je zrejмый, či odvolací súd považuje za nútenú hospitalizáciu umiestneného za zákonnú aj z dôvodu, že táto osoba ohrozuje seba alebo ohrozuje svoje okolie a toto konanie je vyvolané duševnou poruchou, tu teda dovolaciemu súdu nie je zrejмый, či považuje odvolací súd detenciu za zákonnú práve z tohto dôvodu alebo nie. Uvedené konštatovanie odvolacieho súdu rovnako neprispelo k presvedčivosti odôvodnenia odvolacieho súdu, práve naopak. Nie je z neho zrejмый, či odvolací súd len reprodukuje vyjadrenie ošetrojúceho lekára (uvedené tvrdenie MUDr. K. vyplýva zo zápisnice o vykonaní dôkazu výsluchom ošetrojúceho lekára, č. I. 4), ktorý uvedené vyjadrenie vo svojej výpovedi uviedol alebo ide o skutkové zistenie súdu, relevantné pre právne posúdenie veci.

24. S ohľadom na vyššie uvedené dôvody, dovolací súd konštatuje, že dovolateľ opodstatnene namietal porušenie jeho procesných práv v takej miere, že postupom súdu prvej inštancie a tiež odvolacieho súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Nerešpektovaním pravidla riadneho odôvodnenia rozhodnutia súdu došlo v konaní k procesnej vade v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) CSP, ktorá zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale aj jeho dôvodnosť.

25. Rozhodovacia prax najvyššieho súdu je ustálená v tom, že ak v konaní došlo k procesnej vade uvedenej v ustanovení § 420 CSP, dovolaním napadnuté rozhodnutie je potrebné zrušiť bez toho, aby sa dovolací súd zaoberal správnosťou právnych záverov, na ktorých spočíva zrušované rozhodnutie súdu (napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 44/2015, 2 Cdo 111/2014, 3 Cdo 4/2012, 4 Cdo 263/2013, 5 Cdo 241/2013, 6 Cdo 591/2015, 7 Cdo 212/2014, 8 Cdo 137/2015).

26. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v súlade s citovanými ustanoveniami napadnuté uznesenie odvolacieho súdu a rovnako tak súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

27. Rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.